

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ
Τμήμα Οικονομικών Επιστημών
Ακαδημαϊκό έτος 2023-24

**ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ
ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ**

-
- Γεωργία Καπλάνογλου
  - Τηλέφωνο : 210 36 89 459
e-mail: gkarlanog@econ.uoa.gr
  - Ώρες γραφείου : Δευτέρα 10.00 – 11.00πμ
Γραφείο : 605, 6ος όροφος, Γρυπάρειο Μέγαρο,
Σοφοκλέους 1

Βιβλία

**Anthony B. Atkinson (2017) *Ανισότητα. Τι μπορεί να γίνει;*,
Εκδόσεις Πατάκη**

**H.S. Rosen, T. Gayer, Β. Ράπανος, Γ. Καπλάνογλου (2009)
*Δημόσια Οικονομική: Σύγχρονη Θεωρία και Ελληνική
Πραγματικότητα*, Εκδόσεις Κριτική**

**Γ.Ν. Υφαντόπουλος, Δ. Μπαλούρδος, Κ.Β.Νικολόπουλος
(2009) *Οικονομικές και Κοινωνικές Διαστάσεις του
Κράτους Πρόνοιας*, Εκδόσεις Gutenberg**

Υποστηρικτικό υλικό μαθήματος

- Μπαίνετε στην ιστοσελίδα του eclass

<http://eclass.uoa.gr/courses/ECON248/>

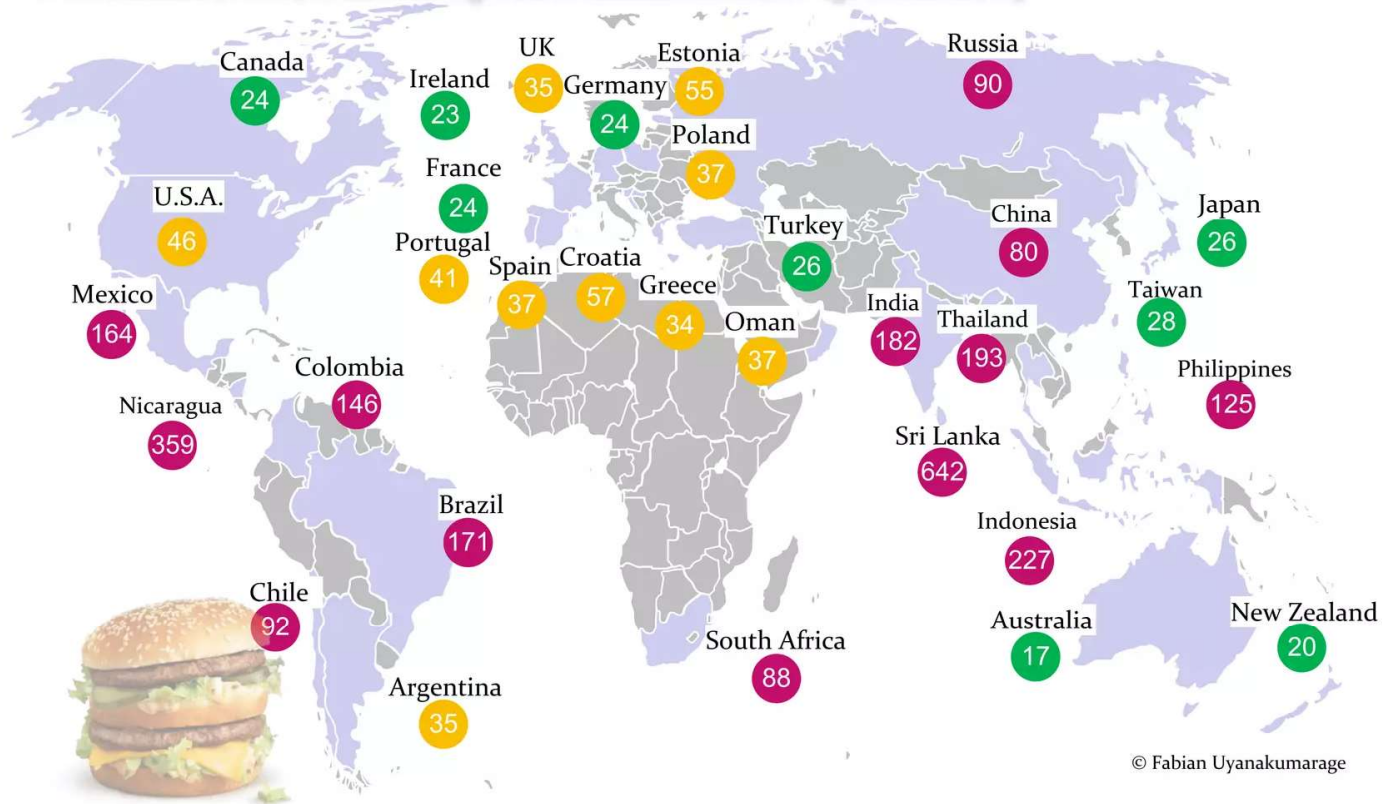
- Βρίσκετε στους διάφορους φακέλους το υποστηρικτικό υλικό του μαθήματος (οδηγό μαθήματος, διαλέξεις κλπ.)

Διάλεξη 1

Εισαγωγή

Πόσα λεπτά πρέπει να εργαστεί κάποιος που παίρνει τον κατώτατο μισθό για να αγοράσει ένα Big Mac? (2019)

How long does a worker have to work for one Big Mac?
Work duration (in min) to earn one Big Macs in selected minimum wage countries 2019

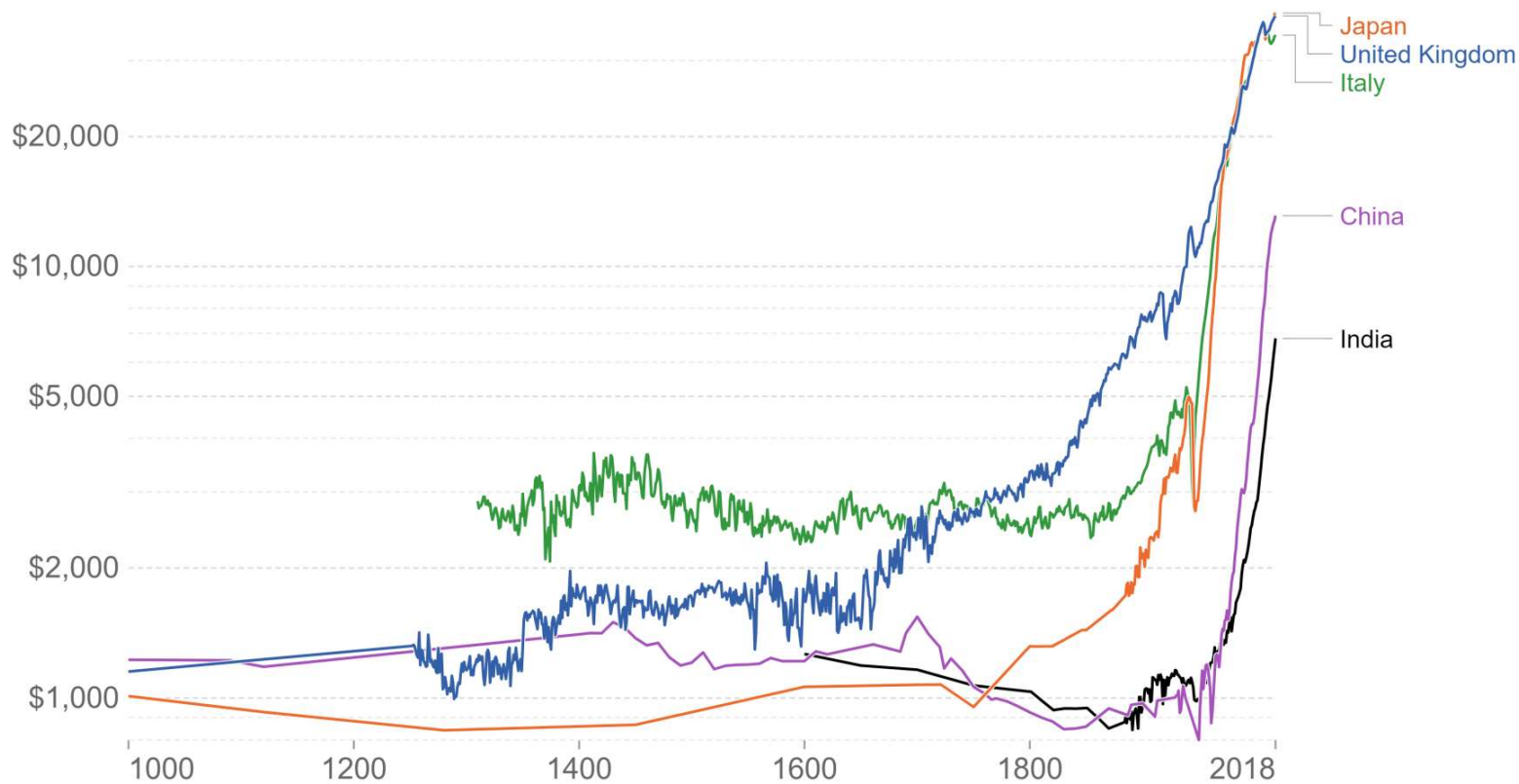

History's hockey stick: Real gross domestic product per capita using the ratio scale, 1000 to 2018

Unit 1 'The capitalist revolution' Section 1.3 'History's Hockey Stick: Growth in income' in The CORE Team, The Economy.
Available at: <https://tinyco.re/28126370> [Figure 1.1b]

Source: Maddison Project Database (2018)

tinyco.re/28126370 • Powered by ourworldindata.org

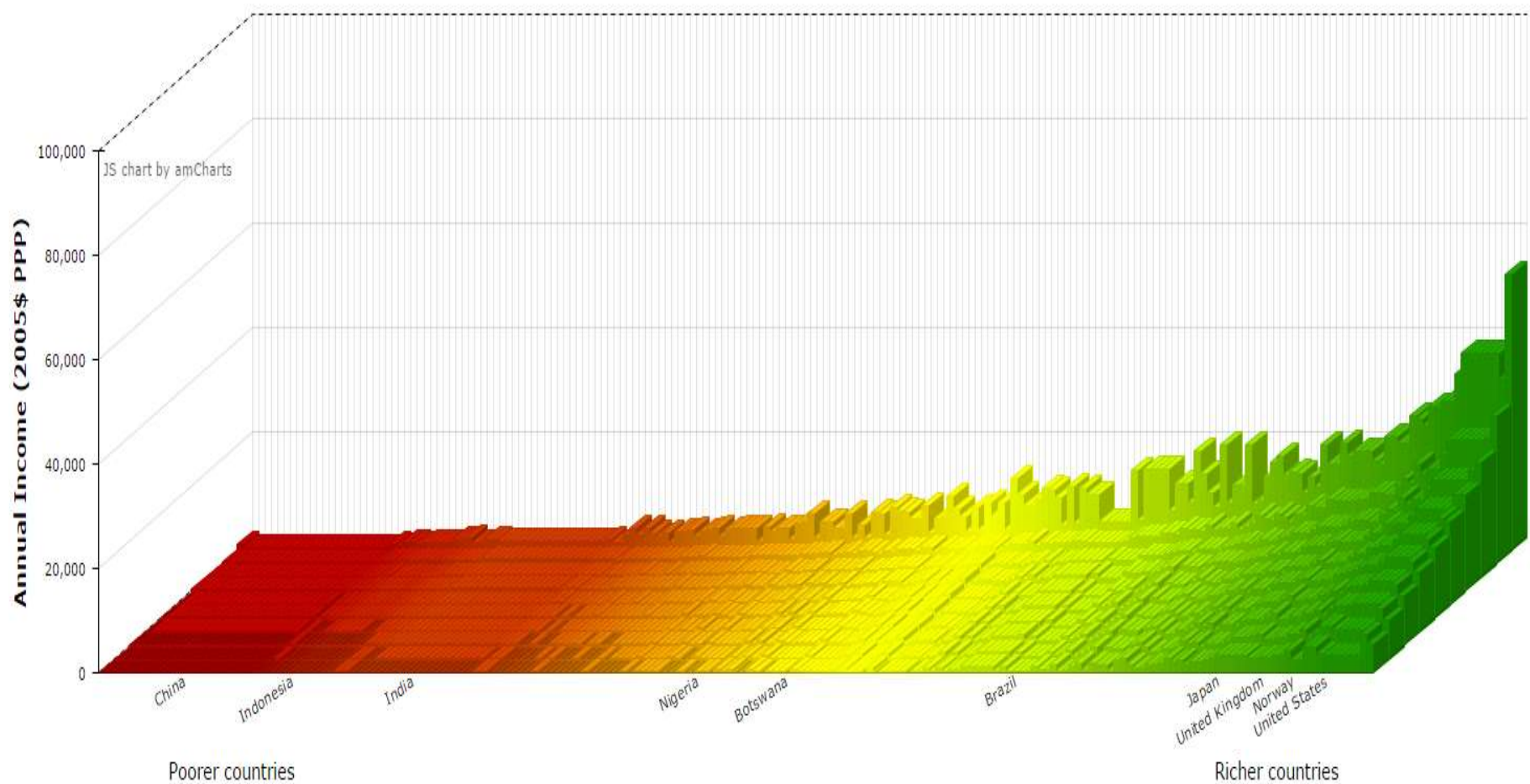
Note: The units of measurement is 2011 US dollar. The chart uses ratio scale. CC-BY-ND-NC

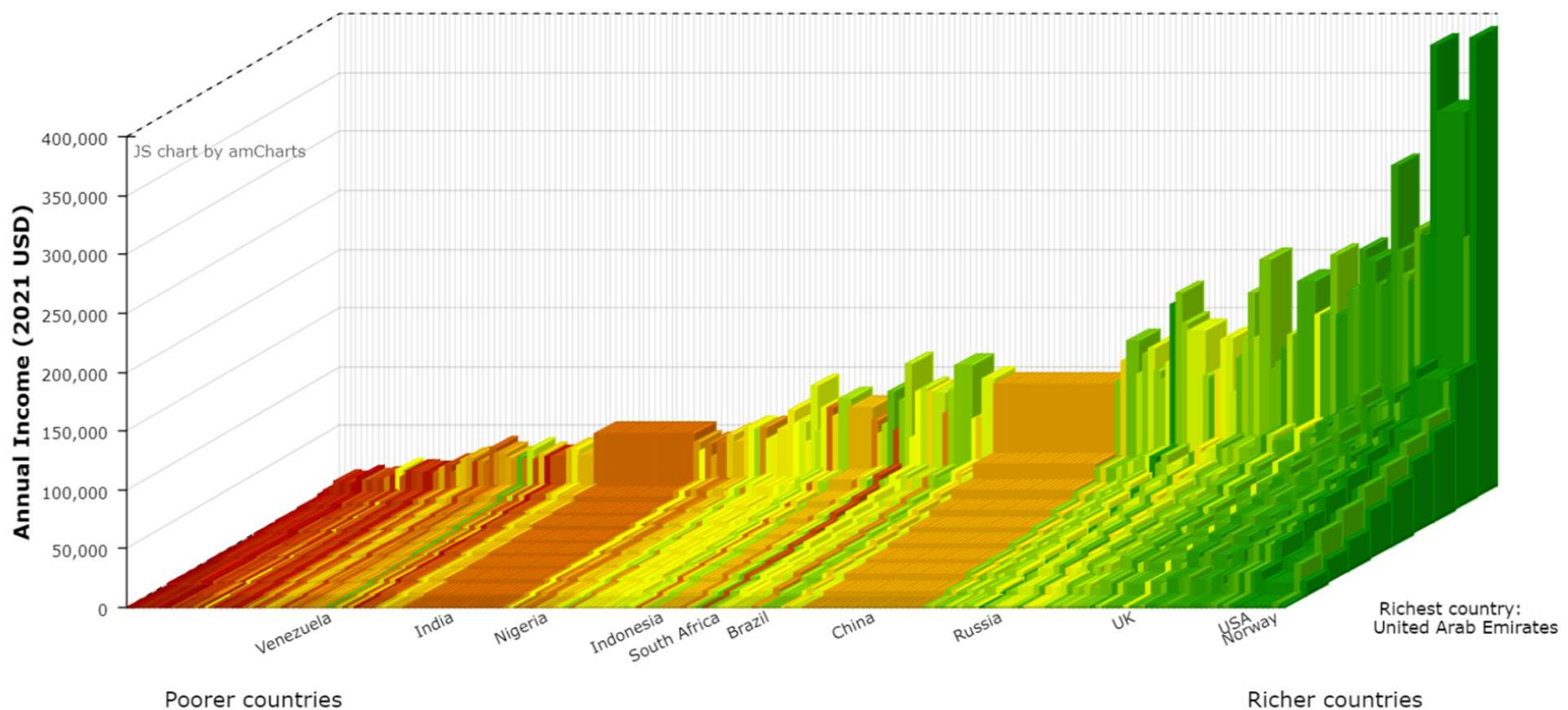
Η παγκόσμια κατανομή του εισοδήματος. Το ύψος της κάθε στήλης είναι το κατά κεφαλή εισόδημα (σε 2005 δολ. ppp) του κάθε δεκατημορίου του πληθυσμού

Global Income Distribution 1980

Η παγκόσμια κατανομή του εισοδήματος. Το ύψος της κάθε στήλης είναι το κατά κεφαλή εισόδημα (σε 2021 δολ. ppp) του κάθε δεκατημορίου του πληθυσμού

Global Market Income Distribution 2020

Τι σημαίνει κοινωνική πολιτική;

- Ως κοινωνική πολιτική ορίζεται το σύνολο των αρχών και παρεμβάσεων από το κράτος για την αλλαγή, διατήρηση και δημιουργία συνθηκών που συντελούν στην ευημερία και πρόοδο του πολίτη σε ένα περιβάλλον πρόνοιας.
- Δηλαδή στην πράξη;

Τι σημαίνει κοινωνική πολιτική;

- Κοινωνική πολιτική
  - δημόσια προγράμματα παροχής υπηρεσιών ...
    - προγράμματα υγείας, εκπαίδευσης, στέγασης , κοινωνικής φροντίδας, προώθησης της απασχόλησης κ.ά.
  - ... και εισοδηματικών μεταβιβάσεων
    - συντάξεις, επιδόματα ανεργίας, ασθενείας, μητρότητας, οικογενειακά επιδόματα, παροχές καταπολέμησης της φτώχειας κτλ.
- κοινωνικό κράτος (welfare state)
  - κοινωνική πολιτική + κοινωνικά δικαιώματα (δεν θα ασχοληθούμε με αυτά)

Η κοινωνική πολιτική και άλλες πηγές κοινωνικής προστασίας

- το κράτος δεν είναι το μόνο που παρέχει κοινωνική προστασία
  - αγορά εργασίας
  - ιδιωτικός τομέας
    - ιδιωτική ασφάλιση
    - ιδιωτική παροχή
  - εθελοντική παροχή
    - οικογένεια
    - Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις (παραδείγματα;)
  - κράτος
    - κοινωνική πολιτική
    - φορολογικό σύστημα

εύρος της κοινωνικής πολιτικής

- τα όρια του κοινωνικού κράτους δεν είναι ευδιάκριτα
  - π.χ.:
    - εκπαίδευση
    - φορολογικές παροχές
    - στέγαση/κατοικία
    - μέσα μαζικής μεταφοράς
    - προστασία περιβάλλοντος

Η έννοια της κοινωνικής προστασίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση

- Προτεραιότητα στην οικονομική και νομισματική ενοποίηση
- Αρχικά το θέμα της κοινωνικής προστασίας και κοινωνικής σύγκλισης στα πλαίσια της ΕΕ παρέμεινε αόριστο (αρχή της επικουρικότητας).
- Αργότερα, η διόγκωση των κοινωνικών προβλημάτων (φτώχεια, κοινωνικός αποκλεισμός, κλπ.) προκάλεσε προβληματισμό ως προς την ανάγκη:
  - Παρακολούθησης των κοινωνικών πολιτικών των κρατών-μελών
  - Κοινής αξιολόγησης των αποτελεσμάτων της
  - Τρόπου μέτρησης της αποτελεσματικότητας της κοινωνικής πολιτικής
  - Κατασκευής συγκεκριμένων δεικτών κοινωνικής προστασίας

Η έννοια της κοινωνικής προστασίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση

- Σύνοδος Κορυφής του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου στη Λισαβόνα (2000) αναγνώρισε την κοινωνική πολιτική ως κεντρική συνιστώσα για την επίτευξη του στρατηγικού στόχου της Ευρώπης
«να γίνει η ανταγωνιστικότερη και δυναμικότερη οικονομία της γνώσης ανά την υφήλιο, ικανή για βιώσιμη οικονομική ανάπτυξη με περισσότερες και καλύτερες θέσεις εργασίας και με μεγαλύτερη κοινωνική συνοχή»
- Ευρωπαϊκό Σύστημα Ολοκληρωμένων Στατιστικών Κοινωνικής Προστασίας (ESSPROS)

Δείκτες Laeken

- Υιοθετήθηκαν στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο στο Laeken (2001) – 18 κοινωνικοί δείκτες
  - Κίνδυνος φτώχειας (ανά ηλικιακή κατηγορία, φύλο, κλπ.)
  - Ανισότητα στην κατανομή του εισοδήματος
  - Εμμογή φτώχειας
  - Σχετικό χάσμα του κινδύνου φτώχειας
  - Περιφερειακή συνοχή
  - Ποσοστό μακροχρόνιας ανεργίας
  - Άτομα που ζουν σε νοικοκυριό που δεν έχουν πρόσβαση στην απασχόληση
  - Άτομα που εγκαταλείπουν το σχολικό εκπαιδευτικό σύστημα
  - Προσδόκιμο επιβίωσης κατά τη γέννηση
  - Υποκειμενική κατάσταση υγείας κατά επίπεδο εισοδήματος

- + 8 ακόμα συμπληρωματικοί δείκτες (π.χ. άτομα με πολύ χαμηλό εκπαιδευτικό επίπεδο)

Κοινωνική πολιτική ως συλλογική αντιμετώπιση του κοινωνικού κινδύνου

- Κοινωνικός κίνδυνος
  - Δεν είναι πάντα εκ των προτέρων γνωστή η στιγμή της έλευσής του
  - Αφορά όχι μόνο ένα συγκεκριμένο άτομο, αλλά ολόκληρη την κοινωνία

- Βασικοί κοινωνικοί κίνδυνοι
  - Ασθένεια/Υγειονομική περίθαλψη
  - Αναπηρία (π.χ. από εργατικό ατύχημα ή άτομα με ειδικές ανάγκες)
  - Γήρας
  - Επιζώντες (άτομα που δεν έχουν δικαίωμα σύνταξης και εξαρτιόνταν οικονομικά από κάποιον που έχει αποβιώσει)
  - Οικογένεια (προστασία παιδιών)
  - Ανεργία
  - Στέγη
  - Άλλα είδη κοινωνικού αποκλεισμού

Εφαρμόστηκε η στρατηγική της Λισαβόνας;

<i>EU 27 - key figures</i>	2000 (initial value) (%)	2010 (%)	Target 2010 (%)	Gap (percentage points)
Average GDP growth rate	3.90	1.62	3.00	-1.38
Overall employment rate	62.20	64.10	70.00	-5.90
Female employment rate	53.70	58.20	60.00	-1.80
Employment rate for older workers (55 - 64)	36.90	46.30	50.00	-3.70
R & D spending of GDP	1.86	2.00	3.00	-1.00
People at risk of poverty after social transfers (% of total population)	16.4 (2005)	16.40	-	-
Electricity generated from renewable sources	13.60	18.2 (2009)	22.00	-3.80

Source: Eurostat, available at: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/structural>

Ποιοι ήταν οι επόμενοι στόχοι σε επίπεδο ΕΕ;

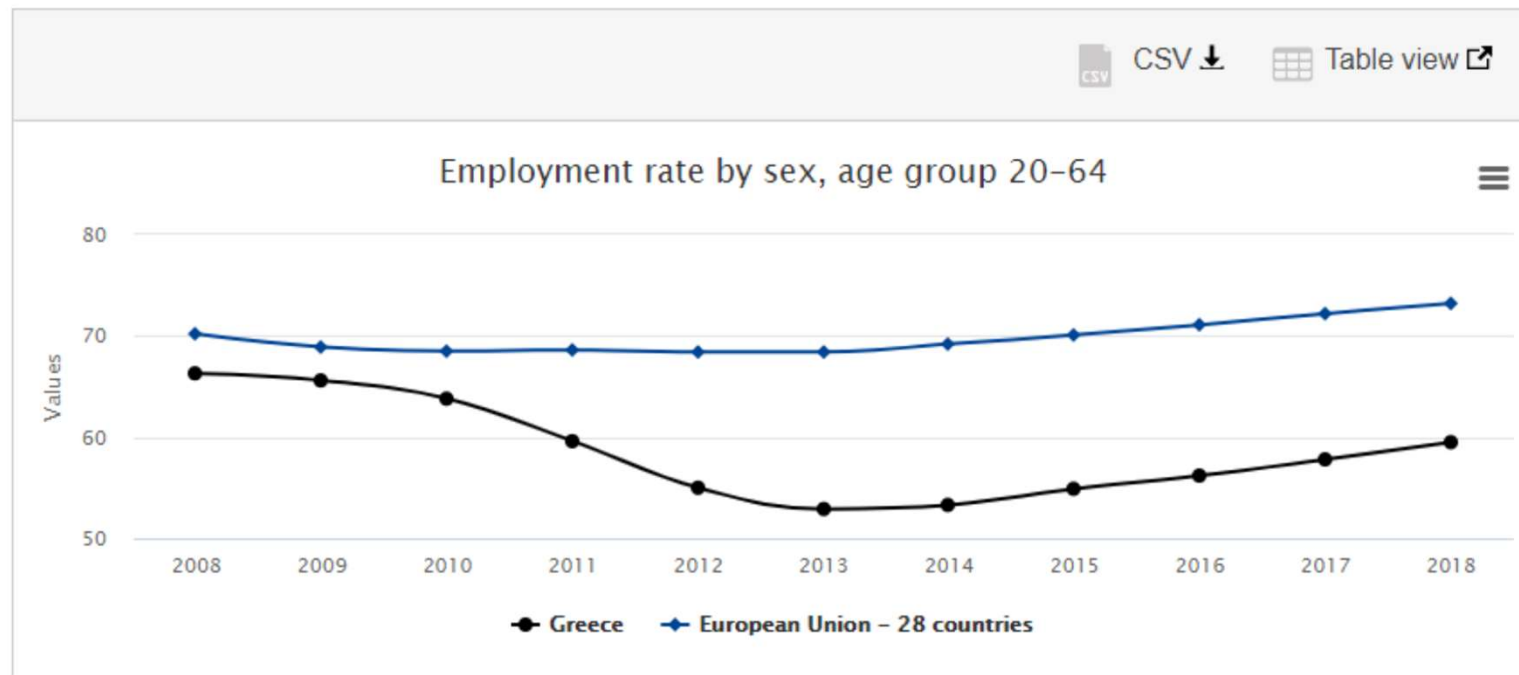

- Στρατηγική Ευρώπη 2020 (Europe 2020) : η αντζέντα της ΕΕ για την ανάπτυξη και την εργασία την επόμενη δεκαετία. Η έμφαση είναι σε μια έξυπνη, βιώσιμη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη.

- Στόχοι:
  - 75% του πληθυσμού ηλικίας 20-64 να είναι σε απασχόληση
  - 3% του ΑΕΠ της ΕΕ να επενδύεται σε R&D
  - Κλιματική αλλαγή και ενέργεια (π.χ. 20% της ενέργειας να προέρχεται από ανανεώσιμες πηγές)
  - Εκπαίδευση (π.χ. Τουλάχιστον 40% του πληθυσμού ηλικίας 30-34 να έχουν τελειώσει ανώτατη εκπαίδευση)
  - Φτώχεια και κοινωνικός αποκλεισμός: τουλάχιστον 20 εκατομ. λιγότεροι σε κατάσταση φτώχειας/κοινωνικού αποκλεισμού

Προχωράει η Ελλάδα προς την επίτευξη των στόχων;

Employment rate

(% of population aged 20-64)

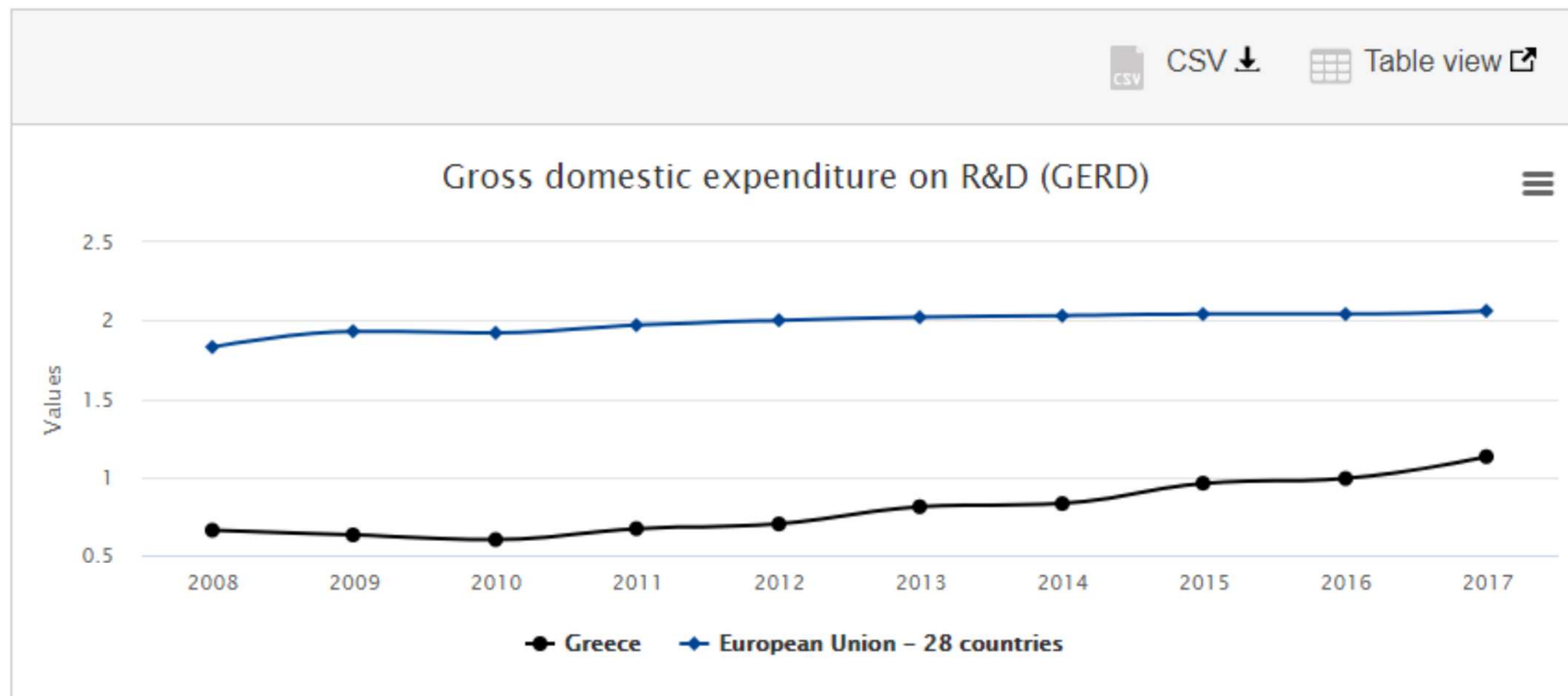

EU target: 75% - National target: 70%

Προχωράει η Ελλάδα προς την επίτευξη των στόχων;

Gross domestic expenditure on research and development

(% of GDP)

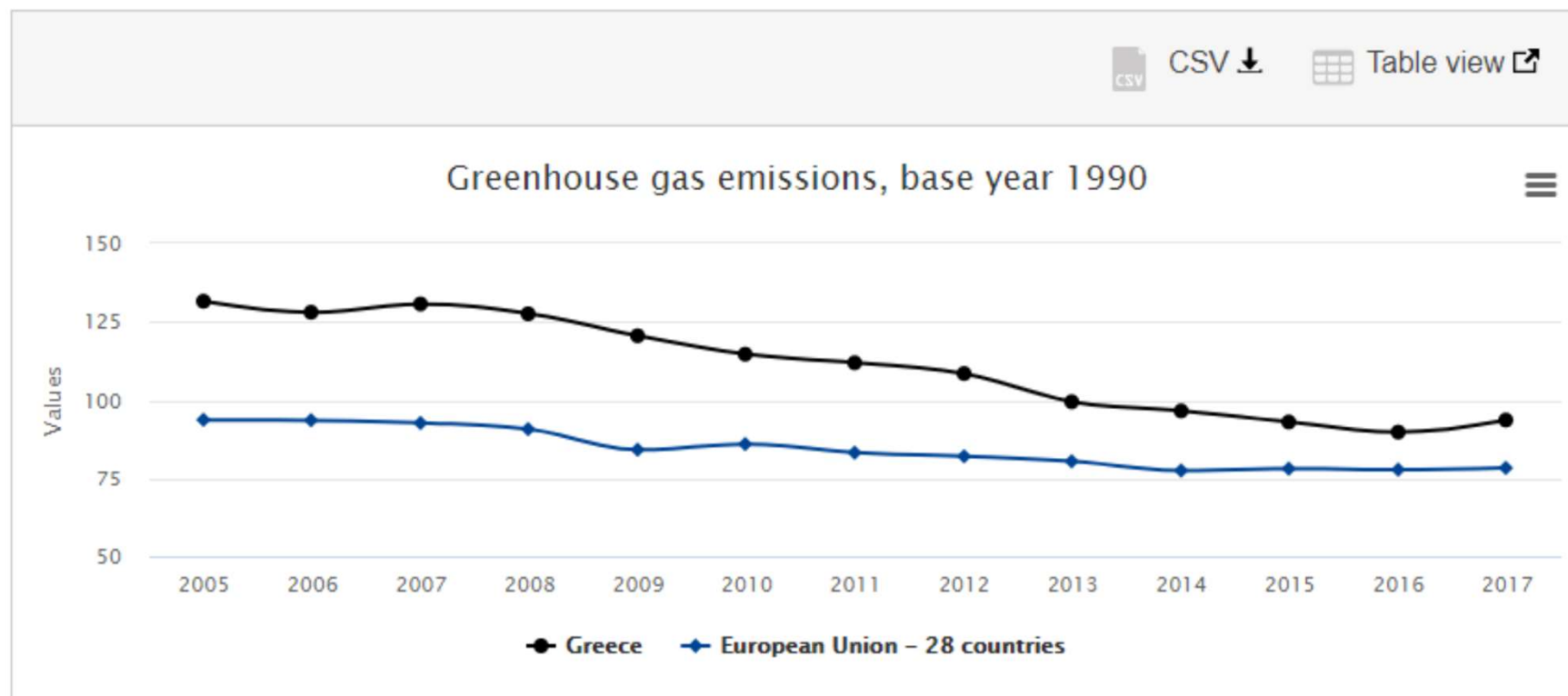

EU target: 3% - National target: 1.2%

Προχωράει η Ελλάδα προς την επίτευξη των στόχων;

Greenhouse gas emissions

(base year 1990)

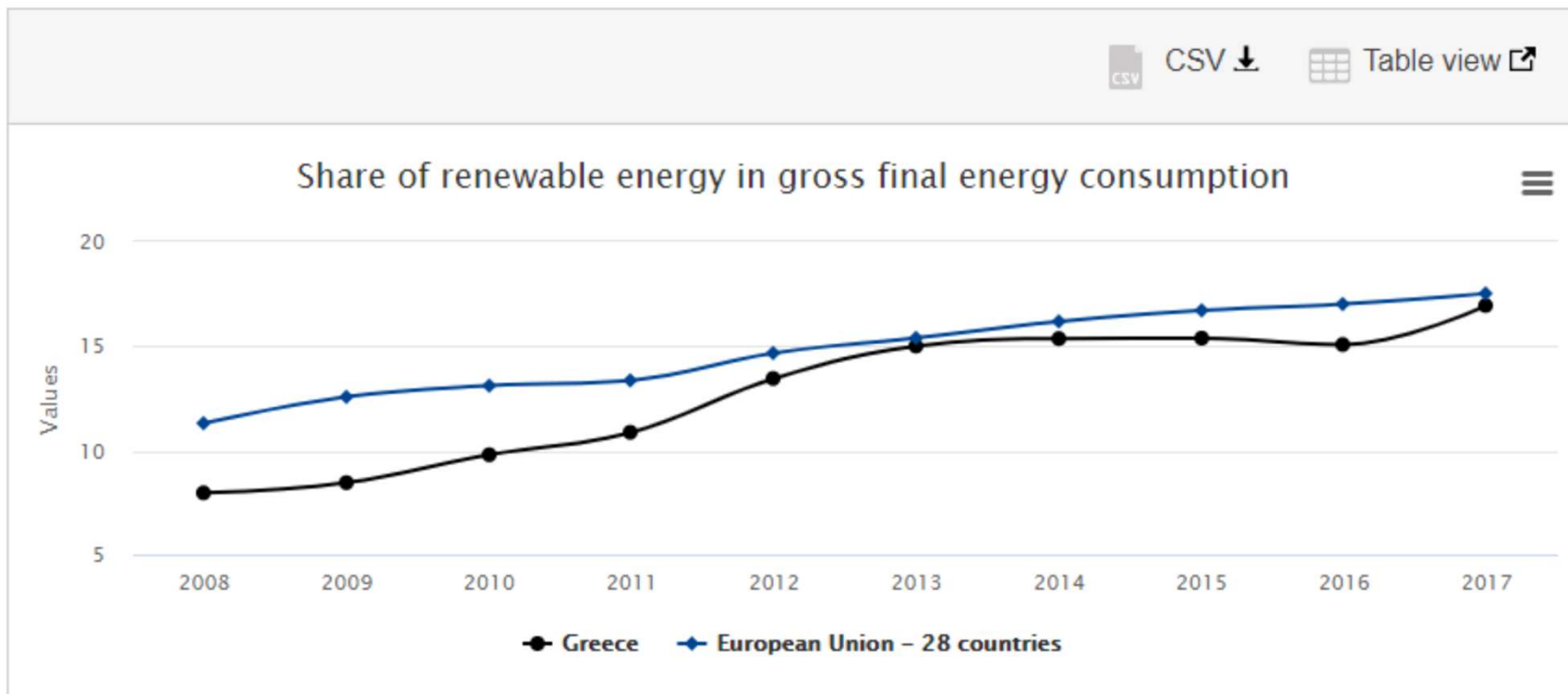
EU target: 20% less compared to 1990 levels

National target: 4% less compared to 2005 levels

Προχωράει η Ελλάδα προς την επίτευξη των στόχων;

Share of renewable energy

(% of gross final energy consumption)

EU target: 20 % from renewable sources

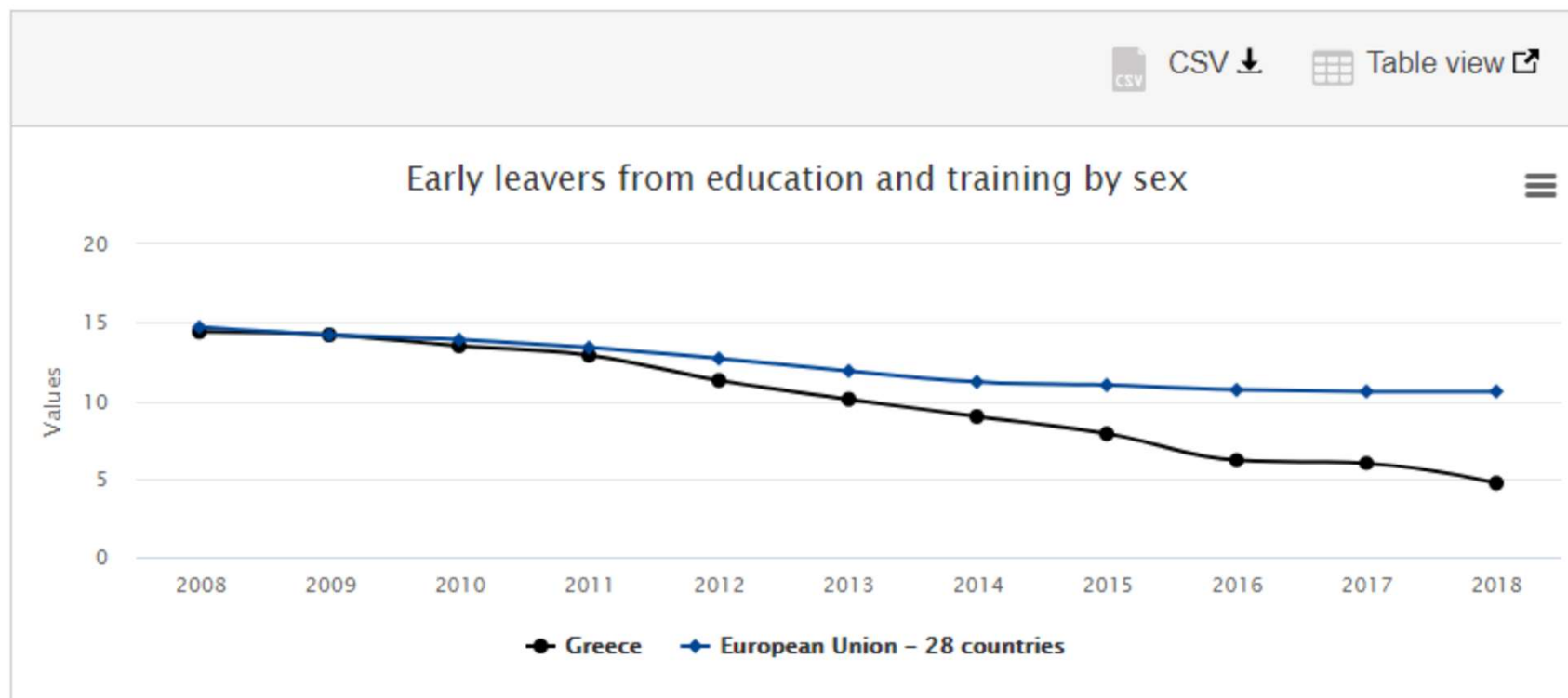
National target: 18% from renewable sources

Προχωράει η Ελλάδα προς την επίτευξη των στόχων;

Early leavers from education and training

(% of population aged 18–24)

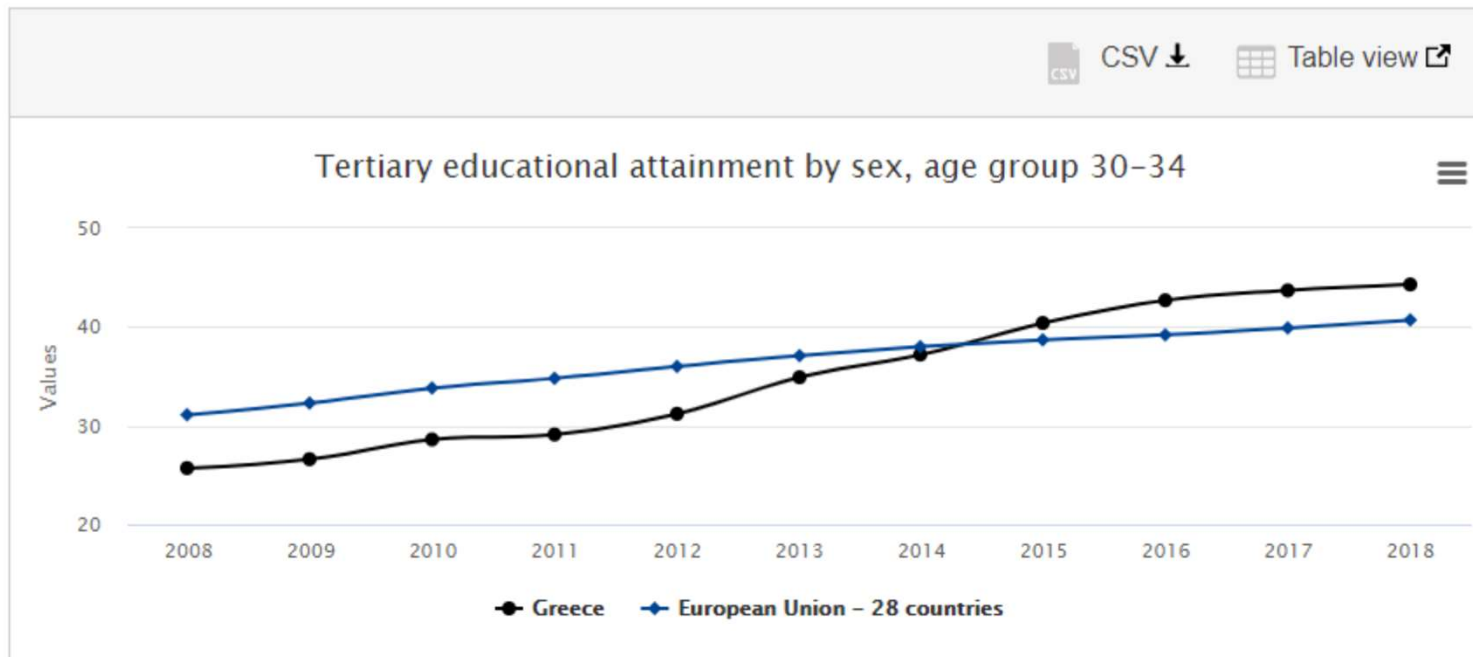

EU target: <10% drop-out rate - National target: <10% drop-out rate

Προχωράει η Ελλάδα προς την επίτευξη των στόχων;

Tertiary education attainment

(% of population aged 30-34)

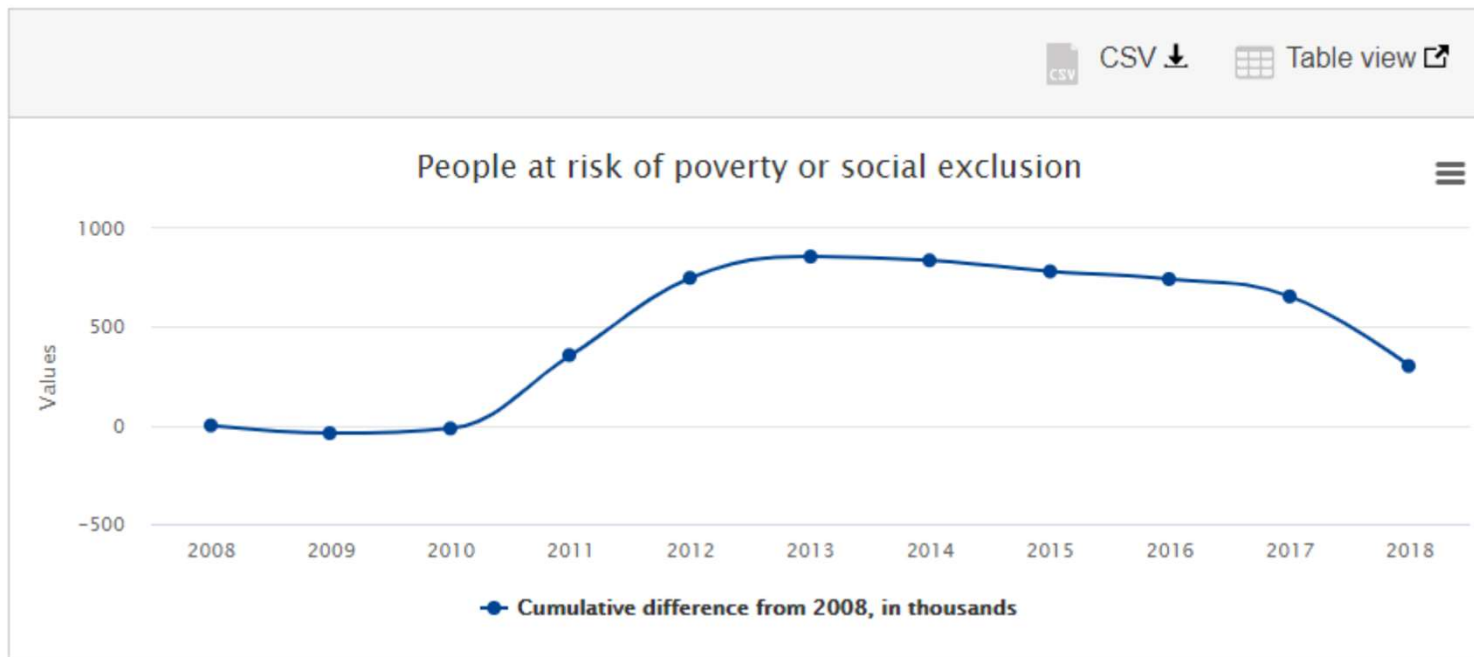
EU target: >40% having completed tertiary education

National target: 32% having completed tertiary education

Προχωράει η Ελλάδα προς την επίτευξη των στόχων;

Poverty and social exclusion

(% of total population)

EU target: 20 million less people at risk of poverty or exclusion

National target: 450 thousands less people at risk of poverty or exclusion

Ποιοι είναι τώρα οι στόχοι σε επίπεδο ΕΕ;

- Ευρωπαϊκός Πυλώνας Κοινωνικών Δικαιωμάτων (2017), για μια ισχυρή κοινωνική Ευρώπη η οποία θα είναι δίκαιη, χωρίς αποκλεισμούς και γεμάτη ευκαιρίες.

The European Pillar of Social Rights				
Principle 1: Education, training and life-long learning	Principle 2: Gender equality	Principle 3: Equal opportunities	Principle 4: Active support to employment	Principle 5: Secure and adaptable employment
Principle 6: Wages	Principle 7: Information about employment conditions and protection in case of dismissals	Principle 8: Social dialogue and involvement of workers	Principle 9: Work-life balance	Principle 10: Healthy, safe and well- adapted work environment and data protection
Principle 11: Childcare and support to children	Principle 12: Social protection	Principle 13: Unemployment benefits	Principle 14: Minimum income	Principle 15: Old age income and pensions
Principle 16: Health care	♥ Principle 17: ♥ Inclusion of people with disabilities ♥	Principle 18: Long-term care #InclusionMatters	Principle 19: Housing and assistance for the homeless	Principle 20: Access to essential services #EPSR

Παραδείγματα

□ 6. Μισθοί

Οι εργαζόμενοι έχουν δικαίωμα σε δίκαιους μισθούς που επιτρέπουν αξιοπρεπές επίπεδο διαβίωσης.

Διασφαλίζονται επαρκείς ελάχιστοι μισθοί, κατά τρόπο που επιτρέπει την εκπλήρωση των αναγκών του εργαζομένου και της οικογένειάς του με βάση τις εθνικές οικονομικές και κοινωνικές συνθήκες, ενώ παράλληλα διασφαλίζει την πρόσβαση στην απασχόληση και την παροχή κινήτρων για την αναζήτηση εργασίας. Αποτρέπεται η φτώχεια των εργαζομένων.

Ο καθορισμός όλων των μισθών γίνεται με διαφανή και προβλέψιμο τρόπο, σύμφωνα με τις εθνικές πρακτικές και με σεβασμό της αυτονομίας των κοινωνικών εταίρων.

□ 11. Φροντίδα και υποστήριξη των παιδιών

Τα παιδιά έχουν δικαίωμα σε οικονομικά προσιτή και καλής ποιότητας προσχολική εκπαίδευση και φροντίδα.

Τα παιδιά έχουν δικαίωμα σε προστασία τους από τη φτώχεια. Τα παιδιά από μειονεκτούντα περιβάλλοντα έχουν δικαίωμα σε ειδικά μέτρα για την ενίσχυση της ισότητας των ευκαιριών.

□ 16. Ιατροφαρμακευτική περίθαλψη

Κάθε άνθρωπος έχει δικαίωμα έγκαιρης πρόσβασης σε οικονομικά προσιτή, καλής ποιότητας προληπτική και θεραπευτική υγειονομική περίθαλψη.

Σχέδιο Δράσης έως το 2030

Target	2030 EU-level target value	2030 EU-level target value implied by national submissions	Difference (+/-: more/less) relative to 2030 target value
Employment rate	78%	78.5%	+0.5 pps
Adult learning participation	60%	57.6%	-2.4 pps
AROPE	-15 million	-15.6 million*	+0.6 million

- Η κρίση του COVI-19 έχει ανατρέψει τη θετική πορεία του ποσοστού απασχόλησης (72,4% το τρίτο τρίμηνο το 2020)
- Μέχρι το 2016, μόνο το 37% των ενηλίκων συμμετείχε στην εκπαίδευση
- Το 2019, 91 εκατομμύρια (εκ των οποίων 17.9 εκατομμύρια παιδιά) βρίσκονταν σε κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού στην ΕΕ

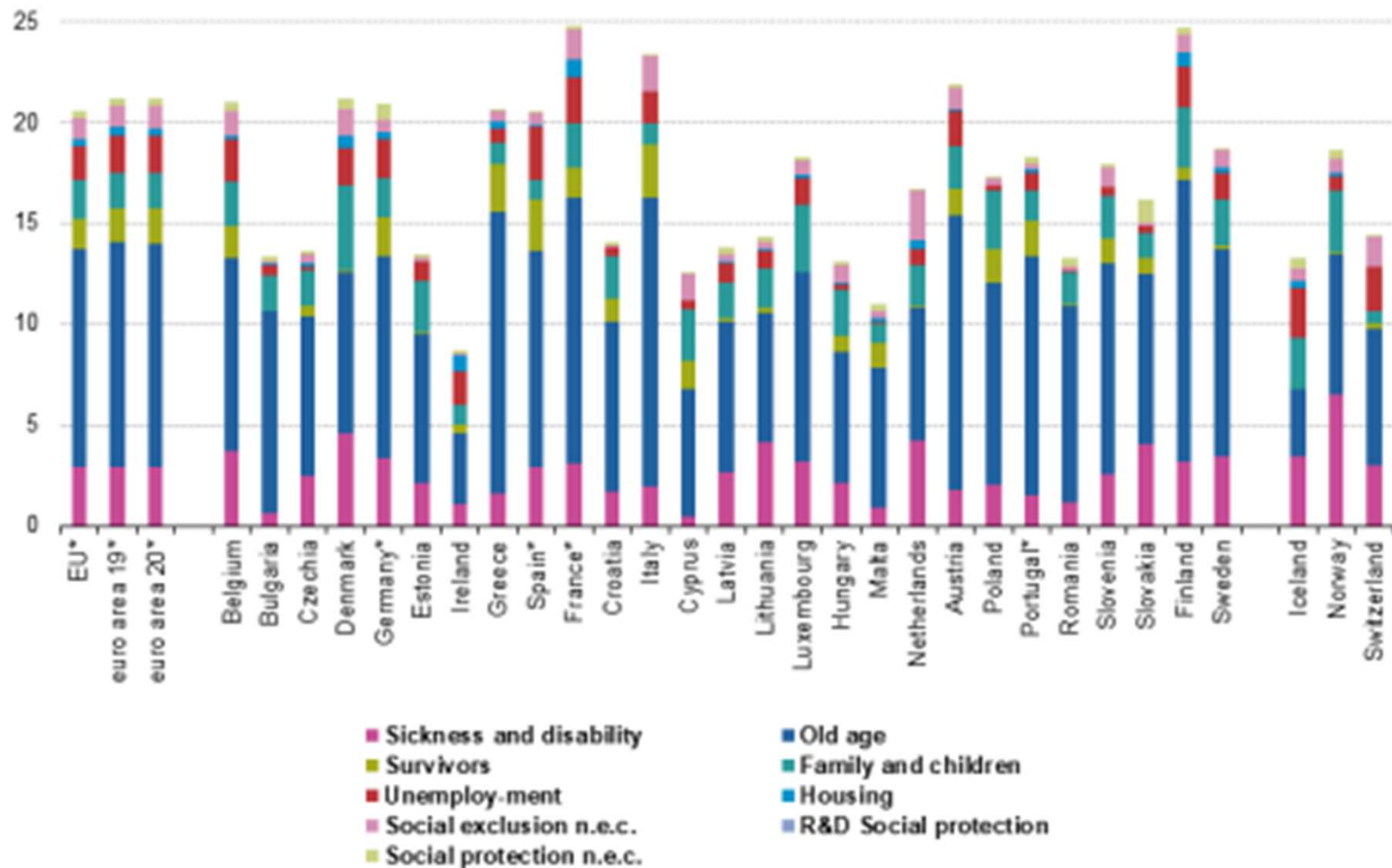

Κοινωνικός πίνακας αποτελεσμάτων για την Ελλάδα, (στοιχεία Απριλίου 2023)

Τομέας πολιτικής	Πρωταρχικός δείκτης					
Ισότητα ευκαιριών και πρόσβαση στην αγορά εργασίας	Άτομα που εγκαταλείπουν πρόωρα την εκπαίδευση και κατάρτιση (% του πληθυσμού ηλικίας 18-24 ετών, 2022)	4,1				
	Ποσοστό ατόμων με βασικό ή άνω του βασικού επίπεδο γενικών ψηφιακών δεξιοτήτων (% του πληθυσμού ηλικίας 16-74, 2021)	52,48				
	Ποσοστό νέων ΕΕΑΚ (% του πληθυσμού ηλικίας 15-29 ετών, 2022)	15,4				
	Χάσμα απασχόλησης μεταξύ των φύλων (εκατοστιαίες μονάδες, 2022)	21				
	Λόγος πεμπτημορίων εισοδήματος (S80/S20, 2021)	5,79				
Δυναμικές αγορές εργασίας και δίκαιες συνθήκες εργασίας	Ποσοστό απασχόλησης (% του πληθυσμού ηλικίας 20-64 ετών, 2022)	66,3				
	Ποσοστό ανεργίας (% του ενεργού πληθυσμού ηλικίας 15-74 ετών, 2022)	12,5				
	Μακροχρόνια ανεργία (% του ενεργού πληθυσμού ηλικίας 15-74 ετών, 2022)	7,7				
	Ανάπτυξη του κατά κεφαλήν GDHI (2008=100, 2021)	79,32				
Κοινωνική προστασία και ένταξη	Κίνδυνος φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού (σε % του συνολικού πληθυσμού, 2021)	28,3				
	Παιδιά σε κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού (σε % του πληθυσμού ηλικίας 0-17 ετών, 2021)	32				
	Αντίκτυπος των κοινωνικών μεταβιβάσεων (εκτός των συντάξεων) στη μείωση της φτώχειας (% μείωση του AROP, 2021)	20,65				
	Χάσμα απασχόλησης για τα άτομα με αναπηρία (εκατοστιαίες μονάδες, 2021)	23,8				
	Υπερβολική επιβάρυνση του κόστους στέγασης (% του συνολικού πληθυσμού, 2021)	28,8				
	Παιδιά ηλικίας κάτω των 3 ετών σε επίσημες δομές παιδικής φροντίδας (% του πληθυσμού κάτω των 3 ετών, 2021)	32,3				
	Ανάγκη ιατρικής περίθαλψης που δεν καλύπτεται, κατά δήλωση των ίδιων των ατόμων (% του πληθυσμού ηλικίας 16+, 2021)	6,4				
Κρίσιμη κατάσταση	Να δοθεί προσοχή	Κακή επίδοση, αλλά βελτιούμενη	Καλή επίδοση, αλλά να δοθεί προσοχή	Επίδοση στον μέσο όρο	Επίδοση καλύτερη από τον μέσο όρο	Βέλτιστη επίδοση

Δαπάνες κοινωνικής προστασίας, 2021 (Eurostat)

Total general government expenditure on social protection, 2021 (% of GDP)

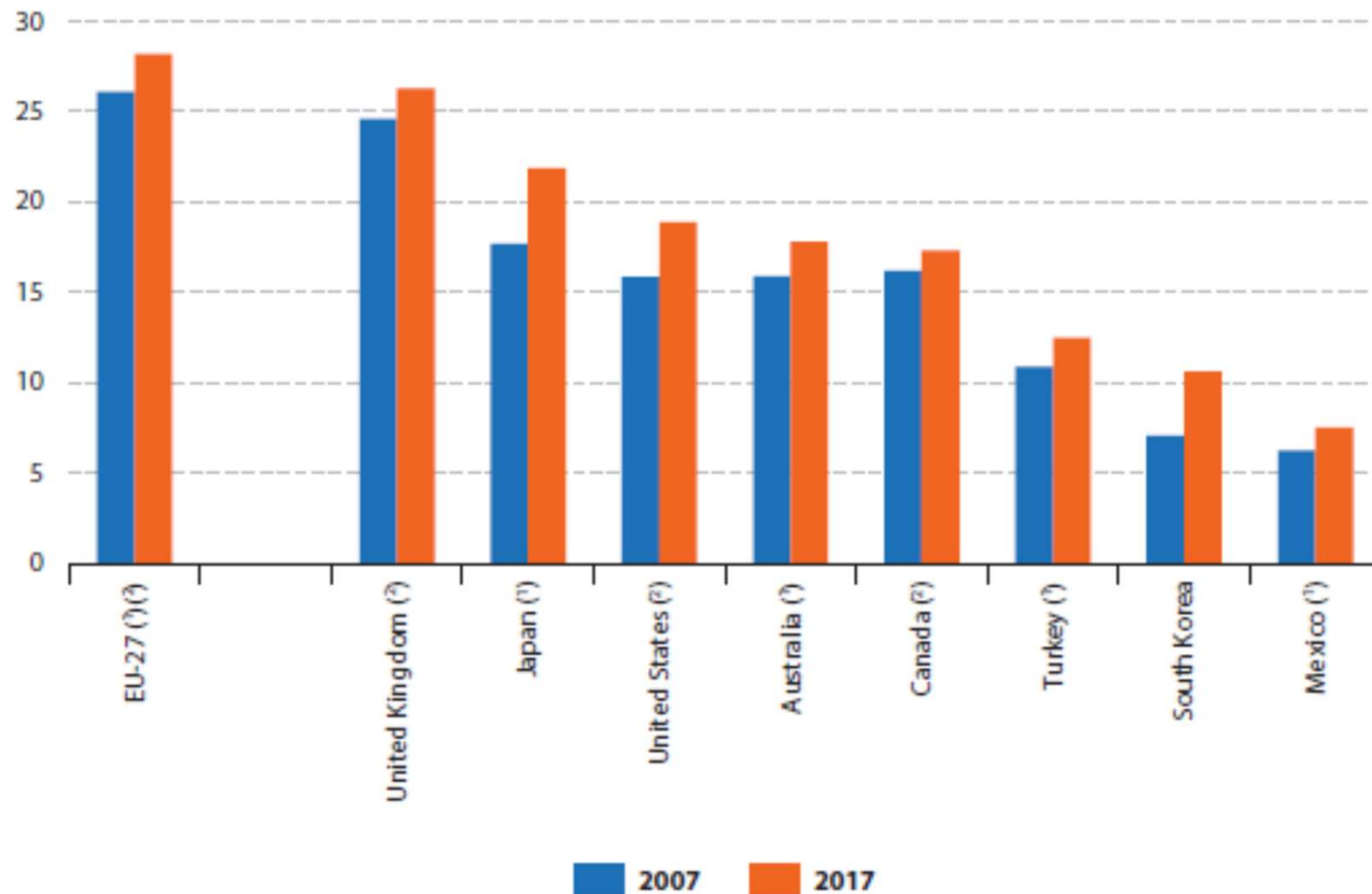
* provisional

Source: Eurostat (gov_10a_exp)

ΕΕ και υπόλοιπος κόσμος: Δημόσιες δαπάνες για κοινωνική προστασία, 2007 και 2017, % του ΑΕΠ

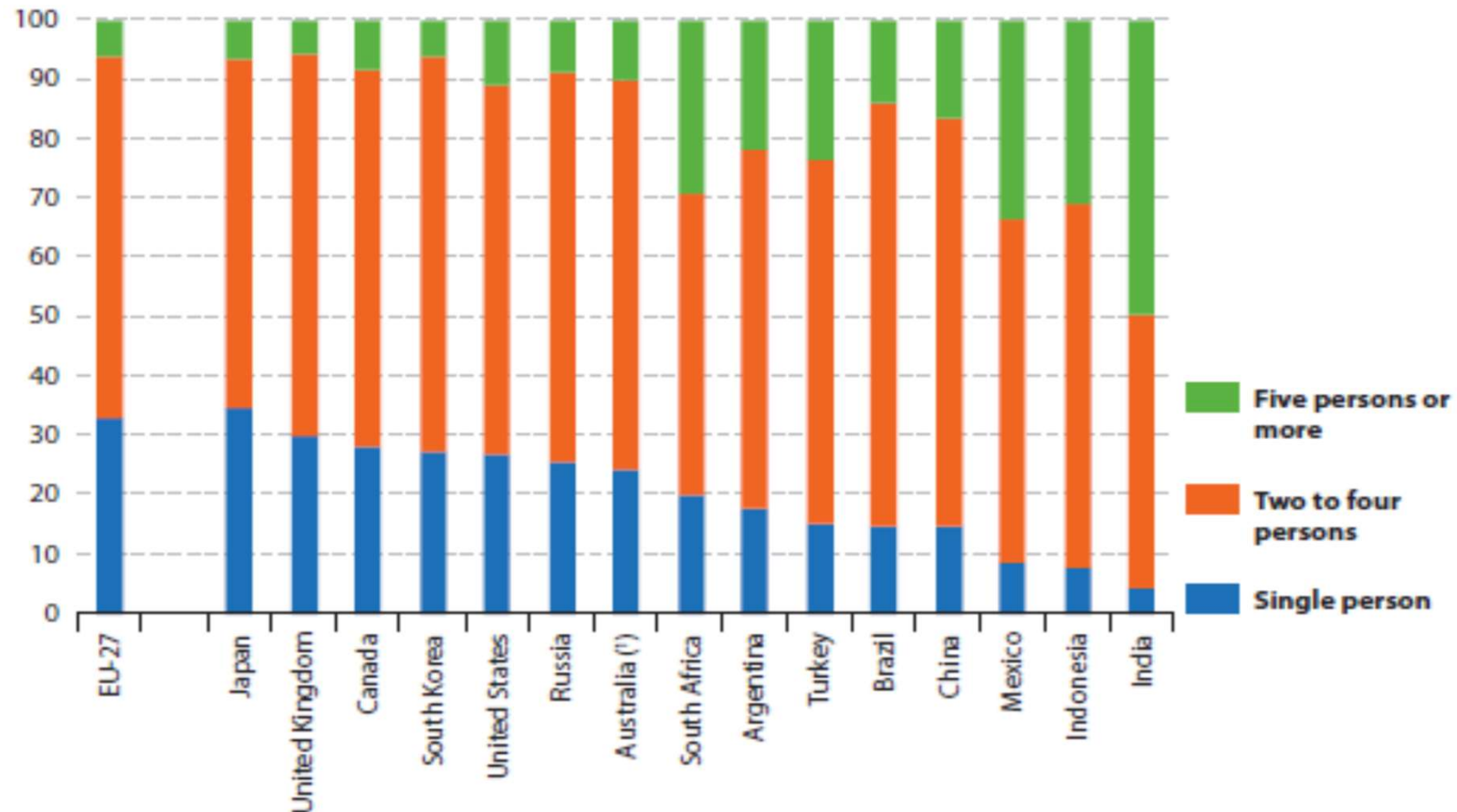
Figure 5.3: Public expenditure on social protection, 2007 and 2017
(% of GDP)

□ Eurostat “EU in the World”, 2020

ΕΕ και υπόλοιπος κόσμος: Πόσα μέλη έχουν τα νοικοκυριά;

Figure 5.1: Households by the number of household members
(% of total)

□ Eurostat “EU in the World”, 2020

Είδη κοινωνικών δαπανών: κοινωνικές υπηρεσίες

- παροχές σε είδος
  - Εκπαίδευση
  - στέγαση
  - υπηρεσίες υγείας
  - κοινωνική φροντίδα
    - βρεφονηπιακοί σταθμοί
    - προνοιακά ιδρύματα
    - βοήθεια στο σπίτι

Είδη κοινωνικών δαπανών: εισοδηματικές μεταβιβάσεις

- ανταποδοτικές παροχές σε χρήμα

- ιστορικό ασφάλισης
- ορισμένο συμβάν
- ανεξαρτήτως εισοδήματος
- αναλογία με εισφορές (συνήθως)

⇒ π.χ. επιδόματα κοινωνικής ασφάλισης, επίδομα ανεργίας (συνήθως υπάρχουν προϋποθέσεις για την χορήγησή του)

Είδη κοινωνικών δαπανών: εισοδηματικές μεταβιβάσεις

□ μη ανταποδοτικές παροχές σε χρήμα

■ κοινωνική πρόνοια

- «στοχεύει» τους φτωχούς
- εισοδηματικά κριτήρια
- αντίστροφη αναλογία με το εισόδημα (συνήθως)

- ⇒ π.χ. ελάχιστο εισόδημα
- ⇒ σε πολλές ευρωπαϊκές χώρες

■ «καθολικά» επιδόματα

- «στοχεύουν» κατηγορίες
- ανεξαρτήτως εισοδήματος
- ανεξαρτήτως εισφορών
- ενιαίο ποσό επιδόματος

- ⇒ π.χ. επίδομα παιδιού
- ⇒ σε πολλές ευρωπαϊκές χώρες

στόχοι πολιτικής (1)

- οικονομική αποδοτικότητα
  - μακρο-αποδοτικότητα
  - μικρο-αποδοτικότητα (προστασία του εισοδήματος του ατόμου, αναγκαιότητα ένταξής του στην αγορά εργασίας και στην κοινωνία)
  - κίνητρα

- διατήρηση βιοτικού επιπέδου
  - αντιμετώπιση της φτώχειας
  - ασφάλιση έναντι κινδύνων
  - μείωση των *δια βίου* εισοδηματικών διακυμάνσεων

στόχοι πολιτικής (2)

- μείωση ανισοτήτων
  - κάθετη ισότητα
  - οριζόντια ισότητα

- κοινωνική ενσωμάτωση
  - αξιοπρέπεια
  - κοινωνική αλληλεγγύη

- διοικητική διαχείριση
  - απλότητα
  - απουσία σφαλμάτων